

โทรทัศน์ส่วนภูมิภาค: การกำเนิด การดำรงอยู่ และการพัฒนา

ภัทรา บุรารักษ์

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือศึกษาประวัติศาสตร์ของการปรากฏตัวของเทคโนโลยีโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อบริบทชุมชนก่อนและหลัง ศึกษาการดำรงอยู่และการแสดงคุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค ช่อง 8 ลำปาง รวมทั้งการศึกษาปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และการแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระหว่างปี 2502-2550

Faculty of
Co mmunication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภัทรา บุรารักษ์ (นศ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาณัติเรื่อง “โทรทัศน์ส่วนภูมิภาค: การกำเนิด การดำรงอยู่ และการพัฒนา” ซึ่งได้รับทุนการวิจัยจากทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช โดยมี รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีโทรทัศน์ ขณะเดียวกันเทคโนโลยีโทรทัศน์เองก็ได้รับผลกระทบจากบริบทชุมชนต่อการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อตอบสนองท้องถิ่น โดยในแต่ละช่วงเวลาผลกระทบดังกล่าวแตกต่างกันตามอำนาจการต่อรองและประสบการณ์ของประชาชนที่มีต่อเทคโนโลยีโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการเมืองซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกำเนิด การดำรงอยู่และการพัฒนาให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีทั้ง 3 ยุค ส่วนการดำรงอยู่และการแสดงคุณลักษณะในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นพบว่า ในภาพรวม ไม่สามารถดำรงฐานะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริงตามหลักการสากลได้ เนื่องจากยังไม่สามารถใช้ปัจจัยดำรงทางด้านความเป็นท้องถิ่นทั้งทางด้านโครงสร้างและนโยบายของสถานี และด้านการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมของประชาชนในระดับร่วมกำหนดนโยบายและการดำเนินงานซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดเริ่มต้นหลักได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบัน (2550) สถานี ยังไม่สามารถเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการ แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ได้พบแนวทางการพัฒนาที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ คือการพัฒนาแบบคู่ขนานทั้งด้านผู้ส่งสารและผู้รับสารไปพร้อมกัน โดยผู้ส่งสารนั้นต้องปรับโครงสร้างองค์กรโดยเปิดให้คนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงสร้างการดำเนินงานในระดับภูมิภาค ส่วนทางด้านผู้รับสารควรมีการขยายความรู้และวิธีการมีส่วนร่วมในโทรทัศน์เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการติดตั้งความรู้ความเข้าใจถึงคุณลักษณะของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นให้กับทั้งคนท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานโทรทัศน์เพื่อให้เกิดการพัฒนาดำเนินไปบนฐานความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่าครึ่งศตวรรษของการปรากฏตัวของเทคโนโลยีโทรทัศน์ในประเทศไทย ระบบโทรทัศน์ระดับชาติโดยมีรัฐเป็นเจ้าของและถือครองกรรมสิทธิ์ เป็นระบบหลัก

ที่สังคมไทยคุ้นชินจนแทบไม่เปิดโอกาสให้การกระจายเสียงของสื่อโทรทัศน์ในระบบอื่นๆ ได้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน (2550) เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักกติกการใช้คลื่นความถี่ของไทย เนื่องมาจากการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ทำให้ระบบการถือครองกรรมสิทธิ์ในคลื่นความถี่สำหรับสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และโทรคมนาคม และยังให้หลักประกันสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่ (การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายเกิดขึ้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2540 และ 2550 ระหว่างปี 2540 ถึงปัจจุบัน)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิทธิการสื่อสารโดยเฉพาะของคนกลุ่มที่เคยไร้อำนาจที่มักถูกมองข้ามจากสื่อกระแสหลักหรือสื่อระดับชาติมาโดยตลอด จนเกิดปรากฏการณ์การพลิกฟื้นคืนชีวิตของสื่อทางเลือก สื่อพื้นบ้าน และสื่อชุมชน รวมทั้งสื่อที่อยู่ในท้องถิ่นต้องปรับตัวหันมาให้ความสนใจกับท้องถิ่นมากขึ้น (ภัทรา บุรารักษ์, 2548)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและกฎหมายดังกล่าวไปข้างต้นนั้น ทำให้ระบบโทรทัศน์ของไทยที่เน้นการเป็นโทรทัศน์ระดับชาติ โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินงานและเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว ทำให้ประชาชนแทบไม่มีส่วนร่วมมาตลอดนั้นไม่สอดคล้องและตอบสนองได้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว

นอกจากระบบโทรทัศน์ที่เป็นอยู่จะไม่เพียงพอแล้ว การเปลี่ยนแปลงระบบโทรทัศน์ใดๆ ยังต้องเผชิญหน้ากับปัญหาสำคัญก็คือ ความไม่คุ้นชิน และความจำกัดของความรู้ของสังคมไทยที่มีต่อระบบการกระจายเสียงโทรทัศน์ในรูปแบบอื่นๆ หรือประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการกระจายเสียงเฉพาะพื้นที่ หรือการกระจายเสียงขนาดเล็ก เช่นโทรทัศน์ท้องถิ่น หรือโทรทัศน์ชุมชนที่มุ่งเน้นการเป็นพื้นที่สาธารณะ อีกทั้งความรู้ความเข้าใจและการใช้ศักยภาพที่มีต่อระบบโทรทัศน์ระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่นที่ผ่านมา แทบไม่ได้รับความสนใจทั้งทางด้านวิชาการและในแวดวงสื่อสารมวลชนด้วยกันเองเท่าใดนัก ส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญไปที่ระบบสื่อมวลชนระดับชาติเท่านั้น จากสภาพดังกล่าวทำให้ศักยภาพ คุณค่า และความหมายของสื่อมวลชนขนาดเล็ก

อย่างโทรทัศน์ท้องถิ่นถูกละเลยไป ทั้งๆ ที่เป็นสื่อที่มีคุณค่า และสามารถนำไปสู่การหนุนช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของสิทธิและพลังของท้องถิ่นได้ เนื่องจากคุณลักษณะของสื่อที่มีความใกล้ชิดและตอบสนองท้องถิ่นได้มากกว่าโทรทัศน์ระดับชาติ

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาที่พยายามสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยเพื่อให้แนวทางแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและภาคปฏิบัติการรวมทั้งสังคมวิชาการทางด้านระบบโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น โดยใช้การศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากประสบการณ์บทเรียนของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นในหลากหลายประเทศมาเป็นกรอบในการคิดและวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ใช้มุมมองและฐานคิดต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค (ซึ่งหมายถึงสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 8 ลำปาง ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคแห่งแรกของไทย) ที่เป็นเครือข่ายของสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในฐานะเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นที่ควรดำเนินการอยู่บนหลักการของการให้สิทธิเสรีภาพและส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงสื่อหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการของสื่อดังกล่าว โดยใช้การศึกษาย้อนกลับไปหารากที่มาของการกำเนิดโทรทัศน์ฯ ในท้องถิ่นไปจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยทั้งที่เอื้อและจำกัดการเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่น ด้วยความคาดหวังว่า การเข้าใจปัจจัยดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงให้โทรทัศน์ฯ สามารถแสดงคุณลักษณะและการดำรงฐานะเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นบนฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เป็นสื่อเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

การศึกษาครั้งนี้ แบ่งยุคการศึกษาออกเป็น 3 ยุคตามการเปลี่ยนแปลงของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับระดับความคุ้นเคยและอำนาจการต่อรองของคนท้องถิ่นที่มีต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค คือ 1) ยุคกำเนิดโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค (2502-2517) 2) ยุคการขยายตัวของเทคโนโลยีโทรทัศน์ (2518-2534) และ 3) ยุคผ่อนคลายการผูกขาดการเข้าถึงและการใช้โทรทัศน์ของรัฐ (2535-2550)

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือศึกษาประวัติศาสตร์ของการปรากฏตัวของเทคโนโลยีโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อบริบทชุมชนก่อนและหลัง ศึกษาการดำรงอยู่และการแสดงคุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค รวมทั้งการศึกษาปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และการแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระหว่างปี พ.ศ. 2502-2550 โดยจะนำข้อมูลดังกล่าวที่ได้ไปกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคสามารถดำรงอยู่และแสดงคุณลักษณะในการเป็นสื่อท้องถิ่นที่แท้จริง โดยหวังว่าความรู้ที่ได้จะเป็นองค์ความรู้เรื่องระบบโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นของไทยต่อไป

2. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิทยานิพนธ์นี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจการเกิด การดำรงอยู่ และการคลี่คลายตั้งแต่จุดกำเนิดของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทย สำหรับระเบียบวิธีวิจัยใช้ผสมผสานทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเชิงคุณภาพนั้นใช้เครื่องมือหลากหลายคือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม/ไม่มีการมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เป็น/ไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์เนื้อหาและการสนทนากลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้กำหนดนโยบายองค์กร กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสถานีโทรทัศน์ในระดับท้องถิ่น และกลุ่มคนท้องถิ่นสำหรับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือคือการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชมในพื้นที่จังหวัดลำปางและเชียงใหม่จำนวน 432 ราย เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การรับรู้สิทธิการสื่อสารของคนท้องถิ่น 3) ความคาดหวังต่อคุณลักษณะและการดำรงอยู่ในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น และ 4) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาให้เป็นสื่อเพื่อท้องถิ่น

3. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในภูมิภาคทางภาคเหนือตอนบน หรือโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

ช่อง 8 ลำปาง (ในอดีต) เนื่องจากเป็นสถานี ที่ขยาย ออกสู่ต่างจังหวัดเป็นสถานีแรกของประเทศ และได้รับการกำหนดให้เป็นสถานีฯ ตัวอย่างให้กับสถานีฯ พื้นที่อื่นๆ อีกทั้งยังเป็นสถานีฯ ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะ การย้ายที่ตั้งจากจังหวัดลำปางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งน่าจะเป็นกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลหลากหลายมิติและ ครบถ้วนมากกว่า

การเลือกพื้นที่ในส่วนคนท้องถิ่นเลือกเฉพาะพื้นที่ที่ สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมี/เคยมีสถานีฯ หลักตั้งอยู่ เท่านั้น คือจังหวัดลำปางและจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดและผูกพันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง ปัจจุบัน รวมทั้งความสะดวกในการเข้าถึงสื่อมีมากกว่า จังหวัดอื่น

4. แนวคิดและทฤษฎี

4.1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อ

สินีพร สิทธิรักษ์ (2543: 253-254) ศึกษา การกำเนิดของเทคโนโลยีโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ สรุปว่าการเกิดขึ้นของโทรทัศน์ไทยเกิดขึ้นภายใต้บริบท ของสังคมที่กำลังมีการต่อสู้ทางการเมืองและการสื่อสาร อย่างรุนแรงทั้งระดับประเทศและระดับโลก โดยรัฐบาล ในขณะนั้นคาดหวังให้สื่อโทรทัศน์เข้ามาช่วยควบคุมสื่อ หนังสือพิมพ์ที่มักจะยืนอยู่เป็นฝ่ายค้านของรัฐบาลมากกว่า และให้เป็นเครื่องมือการสร้างภาพลักษณ์ให้กับรัฐบาล ดังนั้นโทรทัศน์ในขณะนั้นจึงมีบทบาทหน้าที่ที่ไม่เพียงให้ ข่าวสารความรู้และความบันเทิงภายใต้กรอบนโยบายของ รัฐบาลเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐบาล อย่างเต็มรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Atkins (2002) ที่ระบุว่าโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในประเทศเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เกิดมาพร้อมกับการสร้างชาติและ พัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นรากเหง้าของการทำให้เกิด State-Centric Model ของการบริหารจัดการและ ควบคุมเนื้อหาของสื่อโทรทัศน์เพื่อให้สนับสนุนรัฐ อุดมการณ์รัฐและสร้างความชอบธรรมให้ผู้ปกครอง นอกจากนี้การจัดการการเข้าถึงสื่อและการถือครอง กรรมสิทธิ์มักตกอยู่เฉพาะกลุ่มนักการเมืองชั้นปกครอง และนักธุรกิจที่มองเห็นโอกาสในการสร้างเม็ดเงินจากสื่อ

ดังกล่าว ทำให้การใช้โทรทัศน์ในประเทศดังกล่าวเน้นไป ที่การเป็นสื่อเชิงพาณิชย์ภายใต้การควบคุมจากรัฐมากกว่า จะเป็นสื่อเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยัง มุ่งแต่ความบันเทิงที่ทำให้ประชาชนรู้สึกแยกตัวออก จากปัญหาหรือเรื่องราวทั้งของสังคมและเรื่องราวของ พวกเขาเอง

การเลือกแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองมาใช้ก็เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ศึกษาโครงสร้าง สังคมด้วยวิธีการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันโทรทัศน์ ส่วนภูมิภาคกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม นอกจากนั้นทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองยังมีจุดเด่นอยู่ที่การตั้งคำถามว่า ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และควบคุมการดำเนินงานของสื่อ ซึ่งความเป็นเจ้าของดังกล่าวนี้จะนำไปสู่ การอธิบายการทำงานของสื่อมวลชนว่าอาจหนีไม่พ้นต่อ การดำเนินเพื่อตอบสนองเจ้าของปัจจัยการผลิตและ การดำเนินงานนั้นก็คืออำนาจรัฐ (ทางการเมือง) และ อำนาจทางเศรษฐกิจ (ทุน) ที่ปรากฏให้เห็นผ่านการควบคุม เนื้อหา การออกกฎหมาย การกำหนดนโยบาย และการจัดสรรทรัพยากร เช่น คลื่นความถี่ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดการครอบครอง ความเป็นเจ้า (Hegemony) ของ Gramsci เนื่องจาก แนวคิดเรื่อง Hegemony ของ Gramsci ให้ความสนใจ ไปที่การต่อสู้เพื่อกำหนดนิยามและกำหนดอัตลักษณ์ของ กลุ่มและบุคคลระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง โดย เป้าหมายการ Hegemony ของผู้ปกครองก็คือการทำให้ ผู้ใต้ปกครองเชื่อลัทธิ ยอมรับ เชื่อฟัง ร่วมมือกับ ผู้ปกครองผ่านกลวิธีที่แยบยลและแนบเนียน ในขณะที่ เดียวกันเมื่อมนุษย์ถูกครอบงำ กดทับ ย่อมต้องมีการ ต่อต้านการครอบงำนั่นอยู่เสมอ การปรากฏตัวของ โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในฐานะการเป็นสื่อของรัฐที่ตั้งอยู่ใน ท้องถิ่น จึงกลายเป็นเวทีของการต่อสู้ครอบครองความ เป็นเจ้าเพื่อโดยการแย่งชิงพื้นที่ (war of position) ที่ มุ่งยึดครองพื้นที่ในจิตใจ ความคิด การรับรู้ การมอง โลกของคนทุกๆ คนในสังคม ซึ่งหากคนใดหรือกลุ่มใด ยึดความเป็นเจ้าได้ ย่อมมีอำนาจในการกำหนดความหมาย ความเชื่อ การมองโลก ฯลฯ ได้ ยกตัวอย่างเช่น โทรทัศน์ส่วนภูมิภาค หากกลุ่มใดสามารถครอบครอง

ความเป็นเจ้าให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ เข้าใจว่าเป็นสิทธิของท้องถิ่นและควรมีพันธกิจตอบสนองท้องถิ่นเป็นสำคัญได้ ก็อาจจะทำให้แนวทางการดำเนินงานของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไปได้ เป็นต้น

4.2 แนวคิดเรื่องสื่อมวลชนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจให้กับระบบการกระจายเสียงในส่วนภูมิภาค ควรมีเป้าหมายอยู่ที่การบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นและมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างเครือข่ายระดับชาติและระดับท้องถิ่นและระดับท้องถิ่นกับท้องถิ่นบนพื้นฐานของความเป็นอิสระและการพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อรื้อฟื้นการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะ และให้อำนาจและบทบาทการนำเสนอภาพของสังคม ที่จะทำให้เสียงของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ มีความสำคัญและได้ปรากฏในโลกกระจายเสียงอย่างเท่าเทียม (Harver and Robins, 1994: 45)

แนวคิดการกำเนิดและการดำรงอยู่ของระบบโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศยุโรปนั้น Moragas Spà and Garitaonandia (1998: 6-11) กล่าวว่าเกิดขึ้นจากการเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์และการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องการการกระจายอำนาจระบบโทรทัศน์มายังระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นที่ไม่ใช่เพียงแค่การกระจายอำนาจทางด้านพื้นที่ให้มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ในภูมิภาคเท่านั้น หากแต่ต้องมาพร้อมกับกฎหมายรับรองการเข้าถึงและมีส่วนร่วมของประชาชนในสื่อมวลชนเพื่อให้เกิดระบบโทรทัศน์หรือระบบการสื่อสารที่มีความเป็นประชาธิปไตย

บทเรียนจากสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในยุโรป Moragas Spà and Garitaonandia (1998: 6,9) เสนอว่าปัจจัยสำคัญที่กำหนดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยวัฒนธรรมของระบบสื่อสารและพลเมืองประเทศนั้นๆ โดยเห็นว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงในยุโรปเกิดขึ้นได้จากผลของกระบวนการแปรรูประบบสื่อกระจายเสียงให้กับเอกชน (Privatization) อันเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจการกระจายเสียงที่ส่งผลไปยังโทรทัศน์ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ซึ่งทำให้การให้บริการโทรทัศน์มีแนวคิดเรื่องส่วนแบ่ง

ทางการตลาดและการตอบสนองผู้ชมแบบใหม่ (ที่ไม่ได้แบ่งตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว) เพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย

แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือการดำรงอยู่เพื่อรักษาเจตนารมณ์การเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคหลายแห่งยังประสบปัญหา การเผชิญหน้ากับการแข่งขัน และการควบคุมจากสถานีแม่ข่าย อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่าแม้การดำรงอยู่ของสถานีโทรทัศน์ท่ามกลางข้อจำกัดดังกล่าว สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคที่สามารถรักษาและนำเสนอรายการสนองท้องถิ่นอย่างเจาะลึก กระตุ้นให้คนท้องถิ่นได้เกิดความรักในคุณค่าของท้องถิ่นและเห็นความสำคัญของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและเข้ามาร่วมกันยืนหยัด รักษา ต่อรองให้โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ จะสามารถดำรงในฐานะเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นได้ แต่หากขาดปัจจัยสำคัญดังกล่าว โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคอาจกลายพันธุ์เป็นโทรทัศน์เพื่อการค้าที่นำเสนอเนื้อหาไม่ต่างจากสื่อระดับชาติ

สำหรับสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทยก็ได้และกำลังเผชิญหน้ากับสภาวะดังกล่าวไม่ต่างกัน เพราะตลอดระยะเวลาแห่งการถือกำเนิดขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน (2550) สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคยังมีฐานะเป็นเพียงสถานีเครือข่ายและถูกผูกขาดอำนาจโดยรัฐมาโดยตลอด ซึ่งน่าสนใจว่าภายใต้การผูกขาดและการเป็นสถานีลูกข่ายของไทยนั้น โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคจะสามารถเล่นบทบาทเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้ในลักษณะใดบ้าง และจะมีปัจจัยใดที่กำหนดให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคพัฒนานตนเองไปสู่การเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้ตามหลักการสากล

4.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร

แนวคิดของการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายพลังของผู้รับสารในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ที่ไม่เพียงแต่ในบทบาทการเป็นผู้รับสารที่เอาภาระเองเท่านั้น แต่ยังก้าวไปถึงการพลักบทบาทไปเป็นผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารอีกด้วย ดังนั้นการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้อธิบายพลังของคนท้องถิ่นต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค จะทำให้เห็นภาพของวิธีการ

ต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิการสื่อสารการเข้าถึง และการมีส่วนร่วมในโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคแต่ละระดับไปจนถึงการกำหนดนโยบายร่วมกับทางสถานีฯ รวมถึงภาพของพลังอำนาจของคนท้องถิ่นที่กระทบต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในแต่ละยุคได้

สำหรับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้แนวคิดข้างต้นนั้นควรเป็นช่องทางของพลเมืองได้แสดงออกถึงทัศนคติ/ความรู้สึกด้วยตัวของเขาเองหรืออาจกล่าวได้ว่าสื่อควรเป็นเสียงของประชาชนที่แท้จริงมากกว่าจะมอบกรรมสิทธิ์หรือการดำเนินงานให้กับมืออาชีพหรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น (Bordenave, 1994: 43-46) ถือเป็นความพยายามในการเปลี่ยนโครงสร้างระหว่างพลเมืองกับชนชั้นปกครองหรือรัฐให้มีความสมดุล โดยให้เสียงของพลเมืองได้ปรากฏในสังคมจากการใช้สิทธิและเป็นเจ้าของสื่อในกระบวนการของการสื่อสาร ตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การดำเนินการหรือการบริหารจัดการและการใช้สื่อด้วยตัวของประชาชนเอง (Thomas, 1994: 54)

4.4 แนวคิดพื้นที่สาธารณะ

แนวคิดพื้นที่สาธารณะเป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายคุณภาพและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและยังทำให้เห็นถึงการทำหน้าที่การเป็นพื้นที่แสดงออกให้กับคนท้องถิ่นเพื่อสื่อสารและต่อรองกับสถานีโทรทัศน์ฯ และผู้มีอำนาจในการควบคุมและใช้สื่อ

พื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของ Habermas สนใจพื้นที่สาธารณะในมิติของการเป็นพื้นที่ในการแสดงออกทางารพูด ความคิดเห็นที่ใช้เหตุและผลตามแนวทางประชาธิปไตยของคนทุกกลุ่ม มีช่องทางการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันและยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเป็นส่วนรวม (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 173) ซึ่งหากพื้นที่สาธารณะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของความเป็นพลเมืองและความเป็นชุมชนได้

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลกระทบระหว่างบริบทชุมชนและโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค 2502-2550

การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนหรือการตอบสนองของคนท้องถิ่นตลอดทั้ง 3 ยุคที่ปรากฏชัดเจนคือการให้ความหมายกับโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค โดยยุคแรกเป็นยุคที่ระดับการต่อรอง ประสพการณ์และความคุ้นชินกับโทรทัศน์ของคนท้องถิ่นยังมีอยู่น้อย เริ่มต้นจากการรับรู้และตอบสนองต่อโทรทัศน์ว่าเป็นสิ่งที่สูงส่ง หูหยาและเหนือกว่าชาวบ้านทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี และความทันสมัย ด้วยเหตุนี้ คนท้องถิ่นจึงปรารถนาที่จะได้เป็นเจ้าของเครื่องรับโทรทัศน์ และยอมรับบทบาทเป็นเพียงผู้ชมที่เฉื่อยชา จึงทำให้โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีอิทธิพลต่อคนท้องถิ่นและท้องถิ่นอย่างมาก เช่นผลกระทบต่อพื้นที่วัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น ตัวอย่างเช่นพื้นที่ภายในบ้านที่เคยเป็นพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของครอบครัว หรือลานกลางบ้านที่เคยเป็นที่พบปะพูดคุยกันของคนท้องถิ่นก็กลายมาเป็นพื้นที่สาธารณะของเพื่อนบ้านในการรับชมโทรทัศน์

นอกจากนั้นเทคโนโลยีโทรทัศน์และการเป็นเจ้าของเครื่องรับโทรทัศน์ยังกลายเป็นกลไกตอกย้ำระบบชนชั้นและความไม่เท่าเทียมของคนในสังคมท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้น ความต้องการเป็นเจ้าของโทรทัศน์เป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนระดับล่างเกิดความปรารถนาในตัวเองดังกล่าวจะต้องดิ้นรนเพิ่มภาระหนี้สินของครอบครัว และเกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบความบันเทิงทางศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมและเวลาของชีวิตประจำวันเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาและวิถีของโทรทัศน์ การปรากฏตัวขององค์กรโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในท้องถิ่นจึงเป็นการสถาปนาองค์กรของรัฐให้กลายเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมใหม่ที่ผลิตและนำเสนอวัฒนธรรมใหม่ๆ ผ่านการนำเสนอรายการและเนื้อหารายการ เช่น รูปแบบวิถีชีวิตแบบคนเมืองหลวง การแต่งกาย การใช้ภาษาไทยกลาง และศิลปะและประเพณีจากส่วนกลาง ที่ได้เข้ามาสลายและสั่นคลอนอำนาจคุณค่าวิถี และวัฒนธรรม/สถาบันวัฒนธรรมเดิมของแต่ละท้องถิ่นที่เคยหลากหลายให้กลายเป็นหนึ่งเดียวตามมาตรฐานที่รัฐเป็นผู้กำหนด

เมื่อจำนวนสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่นเพิ่มจำนวนขึ้น ผลของการเพิ่มขึ้นนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลให้ระดับการต้อรอง ประสบการณ์และความคุ้นชินกับโทรทัศน์ของคนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังบ่มเพาะการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีต่อโทรทัศน์ให้กับคนท้องถิ่นมากขึ้นอีกด้วย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คนท้องถิ่นจึงเริ่มสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างโทรทัศน์ส่วนกลาง/โทรทัศน์ระดับชาติและโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคออกจากกันได้ ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจถึงทัศนคติของคนท้องถิ่นที่มีต่อประเด็นดังกล่าวพบว่าคนท้องถิ่นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.5) ระบุว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและสถานีโทรทัศน์ระดับชาติมีความแตกต่างกัน โดยเห็นว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหารายการ และหลักการ/เป้าหมายในการดำเนินงานมากที่สุด (ร้อยละ 30.8 และ 19.5 ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อผนวกประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าวกับการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างโทรทัศน์ในภาพรวมและการเกิดขึ้นของสื่อกระจายเสียงชุมชนหรือวิทยุชุมชนอย่างแพร่หลายตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา คนท้องถิ่นบางกลุ่มโดยเฉพาะภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนจึงค่อยๆ นำเอาบทเรียนและการรับรู้ดังกล่าวหันกลับมาใช้มองหรือคาดหวังต่อการทำหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือว่ากระบวนการสร้างจิตสำนึกใหม่ที่มีต่อสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของคนท้องถิ่น ได้ค่อยๆ ก่อตัวขึ้น ปัจจุบันนี้ คนท้องถิ่นจึงเริ่มกล้าตั้งคำถามกับโครงสร้างและการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและถามหาการแสดงออกถึงความเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นอัน ซึ่งหมายความว่า เป็นการแสดงออกที่พลิกบทบาทของคนท้องถิ่นจากการเป็นผู้รับสารไปสู่การเป็นผู้ส่งสารที่คนท้องถิ่นไม่เคยกระทำได้มาก่อน

ประเด็นที่น่าสนใจคือการเปลี่ยนแปลงท่าทีหรือการตอบสนองต่อโทรทัศน์ท้องถิ่นของสื่อมวลชนท้องถิ่น ในอดีต สื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเคยเป็นกลุ่มที่กระตือรือร้นและมีส่วนร่วม

สนับสนุนให้เกิดสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค รวมทั้งทำการติดตาม ตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมาตลอดยุคที่ 1 แต่ในปัจจุบันกลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มที่เพิกเฉยไม่สนใจกับสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและสื่อมีความเป็นอิสระมากขึ้นกว่ายุคแรกก็ตาม การเมินเฉยดังกล่าวส่งผลให้สื่อมวลชนท้องถิ่นไม่สนใจในการแสดงบทบาทการเป็นกลุ่มขับเคลื่อนหรือเรียกร้องให้เกิดระบบการกระจายอำนาจการกระจายเสียงในระดับท้องถิ่นอย่างที่ควรจะเป็น

ส่วนการตอบสนองของห้างร้านเอกชนในท้องถิ่นตลอดระยะเวลาการศึกษาพบว่าการตอบสนองอยู่บนผลประโยชน์ที่จะได้รับโดยไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นไม่ว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคจะถือกำเนิดขึ้น หรือสถานีโทรทัศน์จากส่วนกลางขยายมาต่างจังหวัดมากขึ้น หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายและสิทธิการสื่อสารของท้องถิ่นนั้น ไม่ได้ทำให้การตอบสนองของกลุ่มทุนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงตามไป สำหรับคนกลุ่มนี้ การเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริงหรือตรงตามหลักการหรือไม่นั้น ไม่ได้มีผลต่อพวกเขา ตราบใดที่พวกเขาสามารถขายเครื่องรับและอุปกรณ์เสริมต่างๆ ได้ และตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา พวกเขายังไม่ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการมากนัก ซึ่งทำดังกล่าวส่งผลต่อการอยู่ไม่รอดของรายการที่มาจากผู้ผลิตท้องถิ่นที่มีกบฏประสบปัญหาการขาดผู้สนับสนุนรายการ

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่โทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างแท้จริงนั้นไม่อาจจะเกิดขึ้นจากมอบให้หรือการสนับสนุนหรือการตอบสนองจากกลุ่มคนเพียงกลุ่มหนึ่ง เพราะลำพังเพียงกลุ่มชนชั้นกลางและชั้นสูงในท้องถิ่นอาจช่วยเหลือเลี้ยงและหนุนช่วยให้โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคตั้งตัวและดำรงอยู่ในระยะเริ่มแรกได้ แต่เมื่อสถานีโทรทัศน์ต้องประสบปัญหาและถูกระงับจากปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองและทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มคนดังกล่าวก็จะไม่มีพลังและศักยภาพเพียงพอในการที่จะรักษาโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นเอาไว้ได้ ดังนั้นการจะให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคดำรง

อยู่ในฐานะโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการสนับสนุน และมีส่วนร่วมจากชนชั้นล่างอย่างกว้างขวางด้วย ดังเช่น หลักฐานจากผลการศึกษาที่แสดงว่า ความเป็นท้องถิ่น ของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคที่มีมากขึ้นในยุคที่ 3 นั้นเกิดมา จากการสะสมประสบการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้รับสารที่มาจากกลุ่มคนระดับล่างที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้น ซึ่งหากสามารถผนึกกำลังของคนท้องถิ่นในทุกระดับชั้นแล้ว ย่อมสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค ให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการได้อย่างยั่งยืน มากกว่า

5.2 ผลกระทบปัจจัยภายนอกที่มีต่อโทรทัศน์ ส่วนภูมิภาค

ปัจจัยภายนอกสำหรับการศึกษาค้างนี้หมายถึง ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางเทคโนโลยี และปัจจัยทาง ด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อสถานีโทรทัศน์ส่วน ภูมิภาคตั้งแต่ 2502-2550 กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัย ทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อ สถานีฯ ในแง่ที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการดำรงอยู่ และการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นมากกว่าปัจจัยทางด้าน เทคโนโลยีและเศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และเศรษฐกิจนั้นมักแปรไปตามอำนาจทางการเมือง และ ส่งผลกระทบต่อสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในช่วงเวลา ของการดำเนินงานหลังพ้นจากช่วงจัดตั้งสถานีฯ แล้ว โดยเฉพาะเมื่อมีการขยายพื้นที่การให้บริการที่ครอบคลุม การสูญเสียความนิยมและศรัทธาจากผู้ชมท้องถิ่น อันเนื่องมาจากความล่าช้าและล้าสมัยของการเปลี่ยน เทคโนโลยีและความล้าสมัยของเทคโนโลยีที่ใช้

5.3 การดำรงอยู่ของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคใน ฐานะโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น

การใช้ปัจจัยการดำรงอยู่ในการเป็นโทรทัศน์ เพื่อท้องถิ่นทั้ง 3 ยุคสรุปได้ว่าแต่ละยุคมีการใช้ปัจจัย เพื่อการดำรงอยู่ ที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลต่อการแสดง คุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการ สากลต่างกันไปด้วยดังนี้

ยุคที่หนึ่ง นั้น การใช้ปัจจัยการดำรงอยู่ ที่ปรากฏนั้นเน้นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อลดความ

แปลกหน้าหรือความแปลกใหม่ของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค โดยใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งแบบเห็นหน้าเห็นตากัน กับการสื่อสารผ่านสื่อกลางควบคู่กัน เช่นการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานีฯ นอกจากนี้ มีส่วนร่วมในรายการและผลิตรายการแล้ว หรือการใช้ กิจกรรมเข้าถึงท้องถิ่น รวมทั้งการแปลงพื้นที่ทางกายภาพ ที่ตั้งของสถานีฯ ให้เป็นพื้นที่ทางสังคม

ยุคที่สอง เนื่องจากยุคนี้เป็นยุคที่เทคโนโลยี การส่งสัญญาณโทรทัศน์สามารถส่งตรงได้จากศูนย์กลาง ที่อยู่กรุงเทพมหานคร อีกทั้งรายการที่แพร่ภาพออก อากาศส่วนใหญ่ส่งสัญญาณมาจากสถานีแม่ข่าย ทำให้ การเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีกระบวนการผลิตรายการและ แพร่ภาพในท้องถิ่นถูกลดความสำคัญเหลือฐานะเป็น เพียงแค่สถานีถ่ายทอดหรือสถานีเครื่องส่งของสถานี แม่ข่ายมากกว่าการเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น

ยุคที่สาม สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคได้ใช้ ปัจจัยเพื่อการดำรงอยู่เพื่อสร้างลักษณะการเป็นโทรทัศน์ เพื่อท้องถิ่นทางด้านรายการหรือสิ่งที่ปรากฏหน้าจอหรือ การสื่อสารผ่านสื่อกลางทำให้ยุคที่ 3 เป็นยุคที่สถานีฯ โทรทัศน์มีคุณลักษณะความเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่ เน้นหนักทางด้านความเป็นท้องถิ่นของรายการมากกว่า การใช้ปัจจัยเกือบทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากร ท้องถิ่นทางด้านรายการ บุคลากร การสนับสนุนอุปถัมภ์ และการมีส่วนร่วมล้วนเป็นไปเพื่อการผลิตรายการของ สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค

5.4 คุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น ตามหลักการสากลของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค

คุณลักษณะของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค วิเคราะห์ การเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) หลักการและปรัชญา 2) การบริหาร จัดการ 3) การผลิตรายการ 4) บทบาทหน้าที่ และ 5) ที่ตั้งและเขตกระจายเสียง

ผลการศึกษาแสดงว่าคุณลักษณะการเป็น โทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการสากลที่สถานีโทรทัศน์ ส่วนภูมิภาคแสดงได้มากเมื่อเปรียบเทียบกับสามยุคคือ คุณลักษณะด้านที่เกี่ยวข้องกับรายการ การบริหารจัดการ

เครือข่ายในท้องถิ่น ใช้แหล่งข้อมูลและการนำเสนอรายการด้วยภาษาถิ่น

และเมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทั้ง 3 ยุคแล้วพบว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีแนวโน้มมีความเป็นท้องถิ่นเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในยุคที่ 3 ที่สามารถสร้างคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคได้หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการถือกำเนิดขึ้นของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 เกิดขึ้นบนการขาดแคลนความรู้และความเข้าใจเรื่องคุณลักษณะและการดำเนินงานระบบโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นทั้งในส่วนของผู้มีอำนาจทางการเมือง และเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ ทำให้การนำเทคโนโลยีโทรทัศน์เข้ามาในท้องถิ่นนั้น มีแต่นำมาได้เฉพาะตัวเทคโนโลยี ในขณะที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นนั้นไม่ได้ขยายมาสู่ผู้คนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้กำเนิดผู้ปฏิบัติงานหรือคนในท้องถิ่นก็ตาม การขาดความรู้ความเข้าใจดังกล่าวได้กลายมาเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนของคนท้องถิ่นที่จะเรียกร้องความเป็นท้องถิ่นจากสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค หรือแม้กระทั่งเป็นอุปสรรคต่อการตระหนักถึงความสำคัญและความต้องการโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นของคนท้องถิ่น

5.5 ปัจจัยกำหนดการดำรงอยู่ของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในฐานะโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่สถานีโทรทัศน์ได้ใช้และไม่ได้ใช้ในการรักษาดำรงอยู่ และคุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่สามารถแสดงได้และไม่ได้ผลการวิจัยพบว่าสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทยยังไม่สามารถเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ซึ่งสาเหตุน่าจะมาจากการดำรงอยู่ในการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นมาทั้ง 3 ยุคของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค ไม่ได้นำเอาปัจจัยกำหนดการดำรงอยู่ที่แท้จริงมาใช้เป็นแนวทาง แม้ว่าในปลายยุคที่ 3 จะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงภายในสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและเกิดการเปลี่ยนแปลงภายนอกคือ ความตระหนักถึงสิทธิการสื่อสารและการเข้าถึงสื่อของประชาชนท้องถิ่น แต่ก็ยังต้องถือว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและขยายผลของความตระหนัก

ดังกล่าวให้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนระดับล่างมากขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริงแล้ว จำเป็นต้องดำรงอยู่ให้ครบทั้ง 3 มิติ คือ มิติความเป็นท้องถิ่น มิติการมีส่วนร่วม และมิติด้านพื้นที่ประกอบกัน แต่ที่น่าสนใจที่พบในการศึกษาครั้งนี้ก็คือมิติในการดำรงอยู่ในการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นทั้ง 3 มิติไม่สามารถเกิดขึ้นและทำงานอย่างเป็นแยกขาดจากกันได้ หากแต่ต้องเกิดขึ้นและทำงานร่วมกันอย่างเป็นลำดับขั้นกล่าวคือ

การจะทำให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทยดำรงอยู่ได้ในฐานะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการสากลได้นั้นจำเป็นต้องสร้างมิติความเป็นท้องถิ่นด้านโครงสร้าง นโยบายองค์กรให้ตอบสนองท้องถิ่นและปัจจัยทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระดับสูงสุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับการวางแผนและกำหนดนโยบายร่วมกับสถานีฯ ให้เกิดขึ้นไปพร้อมกันเพื่อจะให้ปัจจัยในมิติดังกล่าวเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่จะเอื้อให้ปัจจัยย่อยอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา โดยสถานีฯ ต้องนำนโยบายความเป็นท้องถิ่นในการตอบสนองท้องถิ่นที่สถานีฯ ได้กำหนดไว้เป็นพันธกิจนั้น มาปฏิบัติใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงแนวนโยบายดังกล่าวให้กับประชาชนคนท้องถิ่นได้รับทราบอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มภาคประชาชนที่เข้มแข็ง และรับรู้ศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองก่อน

จากผลการศึกษาที่พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่รับรู้ศักยภาพของตนเองต่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้นมีทัศนคติที่มีแนวโน้มในการรับรู้สิทธิของท้องถิ่นต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในโทรทัศน์ฯ การให้ความสำคัญกับที่ตั้งสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น และความคาดหวังให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีหลักการและปรัชญาที่เน้นเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่น และมีการบริหารจัดการที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งคนท้องถิ่นลักษณะดังกล่าวนี้คือกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของคนท้องถิ่นในการเป็น

ผู้กระทำหรือผู้ร่วมกำหนดการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค และจะต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งหากสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนกลุ่มดังกล่าวได้แล้ว กลุ่มคนเหล่านี้จะสามารถขยายผลของความรู้ความเข้าใจไปยังประชาชนกลุ่มอื่นๆ และเป็นต้นแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับที่การตัดสินใจทางนโยบาย การวางแผนการผลิตกับโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมที่จะทำให้คนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกมั่นใจและกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ได้มากขึ้น

5.6 การพัฒนาโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นในมุมมองของผู้ส่งสาร (สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค) และผู้รับสาร (คนท้องถิ่น) ได้ให้น้ำหนักความสำคัญไปที่ปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) โครงสร้างและการบริหารจัดการ 2) ด้านรายการและเนื้อหา และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างท้องถิ่นกับสถานีโทรทัศน์ฯ โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าว สะท้อนว่าการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นและดำรงความเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นเอาไว้ได้นั้น การพัฒนาควรต้องดำเนินไปทั้งด้านผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยการพัฒนาทางด้านการผู้ส่งสารนั้นควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีอิสระเพียงพอต่อการดำเนินงานให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น ส่วนทางด้านผู้รับสารนั้นควรพัฒนาการสร้างและยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสารไปสู่ระดับสูงสุดที่สามารถร่วมการกำหนดนโยบายการดำเนินงานหรือการนำเสนอเนื้อหา ร่วมกับสถานีฯ ควบคู่กันไป และหากสามารถพัฒนาทั้งสองประเด็นได้แล้ว ประเด็นการพัฒนาเนื้อหารายการของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เจาะลึกตอบสนองท้องถิ่นและยึดท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางก็จะเกิดขึ้นตามมา

อย่างไรก็ตามการพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากพัฒนานั้นขับเคลื่อนไปอย่างขาดความรู้ความเข้าใจหรือการมีความรู้ความเข้าใจต่อคุณลักษณะของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่ขัดแย้งกันระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้ปฏิบัติ

งานในสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น ดังนั้นก่อนที่จะพัฒนาปัจจัยทางด้านอื่นๆ ควรเริ่มต้นที่การสร้างความรู้และความเข้าใจต่อคุณลักษณะของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นอย่างถูกต้อง โดยเริ่มติดตั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อระบบโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการสากลและตัวอย่างโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นจากที่อื่นๆ ให้กับผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือคนท้องถิ่นในภาคส่วนต่างๆ ได้เข้าใจร่วมที่ตรงกันเพื่อลดความหวาดระแวงต่อกันและกัน ซึ่งจะทำให้คนทั้งสองกลุ่มมองเห็นเป้าหมายและผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นและสถานีฯจะได้รับในการพัฒนาไปสู่การเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทยตั้งแต่ถือกำเนิดจนถึงปัจจุบันนอกจากจะเป็นกลไกรักษาอำนาจ สถานภาพของรัฐบาลแล้ว ยังเป็นกลไกรักษาระบบชนชั้นที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่น โดยเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดสถานะของ “โทรทัศน์” ให้เป็น “ของหลวง” และเปิดโอกาสให้กับคนชั้นนำทั้งทางการเมืองและทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นกลุ่มคนที่ได้เข้ามาใช้พื้นที่ของโทรทัศน์ โดยเฉพาะพื้นที่ในรายการข่าว ส่วนในเนื้อหารายการอื่นๆ ก็มีเนื้อหาตอบสนองวิถีชีวิตของชนชั้นกลางเป็นส่วนใหญ่ เช่น การท่องเที่ยว การพักผ่อน ส่วนเรื่องราวของคนท้องถิ่นระดับล่างจะได้รับการนำเสนอต่อเมื่อประเด็นมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชนชั้นกลาง เช่น การลดทอนประเด็นของท้องถิ่นให้เป็นเพียงประเด็นการประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวกับคนชนชั้นกลางมากกว่านำเสนอเพื่อเป็นเสียงของคนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของคนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

นอกจากนั้นสถานีฯ ยังไม่สามารถแสดงบทบาทในการเป็นพื้นที่สาธารณะให้กับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสำนึกของความเป็นพลเมืองให้กับคนท้องถิ่น แม้ว่าสถานีฯ จะมีการนำเสนอรายการอภิปรายเกี่ยวกับสังคมหรือท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่รูปแบบของวิธีการนำเสนอดังกล่าวยังไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ของการอภิปรายได้แท้จริง

แสดงเหตุผลของคนหลากหลายกลุ่ม ที่นำไปสู่ความคิดเห็นร่วมกันในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นี่จึงทำให้โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคถูกลดทอนคุณค่าของระบบการสื่อสาร (Communication) ให้เหลือเพียงการเผยแพร่ (Distribution) ที่เน้นการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารจากฝ่ายรัฐ จากผู้มีอำนาจจากชนชั้นสูง ชนชั้นกลางที่มีโอกาสเข้าถึงและใช้พื้นที่สื่อไปสู่ประชาชน ระดับล่างเพียงด้านเดียวมากกว่า

6.1 การแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคที่มาจากด้านผู้ส่งสารและผู้รับสาร

จากผลการศึกษาตลอดทั้ง 3 ยุค พบว่าแนวโน้มของการแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีเพิ่มมากขึ้น และมีได้มากที่สุดในยุคที่ 3 แม้ว่าคุณลักษณะที่แสดงได้จะยังไม่เป็นคุณลักษณะหัวใจสำคัญของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริงก็ตาม อย่างไรก็ตาม การแสดงคุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นในแต่ละยุคนั้นก็ไม่ได้เกิดมาจากทางด้านผู้ส่งสารหรือสถานีฯ เพียงด้านเดียว หากแต่ยังเกิดมาจากด้านของผู้รับสารด้วยเช่นกัน ฉะนั้น หากความเป็นท้องถิ่นเกิดขึ้นมาจากทั้งสองฝ่าย โอกาสในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นก็น่าจะยังมีมากขึ้น โดยสามารถเปรียบเทียบทั้ง 3 ยุคได้ดังนี้

ยุคที่ 1 การแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากด้านผู้ส่งสารหรือผู้กำหนดนโยบายเพราะไม่ปรากฏว่า ผู้กำหนดนโยบายได้ดำเนินการให้การให้ความรู้หรือความเข้าใจเรื่องโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นให้กับผู้ปฏิบัติงานแต่อย่างใด แต่ความเข้าใจเรื่องการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นกลับเกิดจากการรับรู้และการให้ความหมายของผู้รับสาร ที่แม้ไม่เคยเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวมาโดยตรง แต่ก็ได้มีการตอบสนอง การให้ความหมายและวิธีการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ด้วยการปรับประสานการเปิดรับเทคโนโลยีโทรทัศน์ให้เข้ากับวิถีชีวิตเดิมของคนท้องถิ่น จึงทำให้การเปิดรับโทรทัศน์หรือเทคโนโลยีโทรทัศน์ไม่ได้มีความแปลกหน้าหรือถูกปฏิเสธจากคนท้องถิ่น ตรงกันข้าม คนท้องถิ่นแทบ

ทุกคนต่างมีความปรารถนาเป็นเจ้าของเครื่องรับแทบทั้งสิ้น

ยุคที่ 2 การแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคไม่ปรากฏทั้งด้านผู้ส่งสารและผู้รับสาร เพราะในยุคนี้คนท้องถิ่นได้มีการรับรู้และให้ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคแรก โดยรับรู้ว่ โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคกลายเป็นสถานีฯ ที่ล้าสมัย (เมื่อมีโทรทัศน์จากส่วนกลางมาเป็นตัวเปรียบเทียบ) ทำให้ผู้รับสารลดความนิยมและความสนใจที่มีต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคลง แต่หันไปนิยมโทรทัศน์ช่องใหม่ที่เขาเข้ามาให้บริการในท้องถิ่นแทน ในขณะที่คุณลักษณะของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่เกิดจากด้านผู้ส่งสารในยุคนี้ก็ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากทางสถานีฯ ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานและนโยบายตามผู้มีอำนาจทางการเมืองหลายครั้ง และในแต่ละครั้ง แทบไม่มีครั้งใดที่เอื้อต่อการแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้

ยุคที่ 3 เป็นยุคที่สถานีโทรทัศน์แสดงคุณลักษณะโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้มากที่สุดเพราะการเปลี่ยนแปลงจากทั้งสองด้าน คือผู้ส่งสารและผู้รับสาร ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะมีปัจจัยกำหนด 2 ปัจจัย คือ

ปัจจัยที่ 1) สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น จากแต่เดิมที่สถานีฯ ใช้วิธีการแข่งขันกับสถานีอื่นด้วยหลักเกณฑ์ มาตรฐานและแนวความคิดการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน ในยุคนี้ ทางสถานีฯ ได้หันกลับมาใช้ศักยภาพในการตอบสนองท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นศักยภาพหรือข้อได้เปรียบสถานีฯ ช่องอื่นเพื่อรักษาการอยู่รอดและดำรงอยู่ของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในยุคที่ 3 นี้เป็นยุคที่สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคได้ตระหนักถึงการทำหน้าที่ตอบสนองท้องถิ่นและความสำคัญของท้องถิ่นที่มีต่อการดำรงอยู่ของสถานีฯ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

ปัจจัยที่ 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านผู้รับสารที่เกิดขึ้น 2 ประการ คือ

2.1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้สิทธิการ

สื่อสารและการเข้าถึงสื่อมวลชนที่เป็นผลมาจากแรงกระเพื่อมของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 มาตรา 40 และรูปธรรมของการใช้สิทธิการเข้าถึงและเป็นเจ้าของสื่อ วิชยชุมชนข้อมูลจากการสำรวจแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (38.66%) รับรู้ถึงสิทธิของตนและท้องถิ่นต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสถานีฯ และรับรู้ว่าการเข้าถึงมีความต้องการและความพร้อมในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นสามารถจัดตั้งได้ (41.44%) นอกจากนี้ยังรับรู้ความแตกต่างด้านเนื้อหารายการและด้านหลักการเป้าหมายการดำเนินงานของสถานีฯ ระหว่างสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและสถานีโทรทัศน์ระดับชาติ (30.8% และ 19.5% ตามลำดับ) ส่วนผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มสะท้อนความคาดหวังของคนท้องถิ่นในด้านสิทธิการสื่อสารว่าไม่ได้ต้องการเป็นเพียงผู้รับที่กระตือรือร้นเท่านั้น แต่ยังต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในฐานะผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าคนท้องถิ่นต้องการล้มล้างหรือปฏิเสธอำนาจของรัฐอย่างสิ้นเชิงทันทีทันใด แต่ต้องการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ในรูปแบบพันธมิตรที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีอำนาจเท่าเทียมกัน โดยคนท้องถิ่นมีสิทธิและโอกาสการเข้าไปร่วมใช้ ร่วมแบ่งปันคลื่นความถี่หรือสถานีฯ ของรัฐเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าต้องการเป็นเจ้าของและดำเนินการเองทั้งหมด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนหรือท้องถิ่นในกระบวนการโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคจึงต้องเป็นรูปแบบความสัมพันธ์แบบพันธมิตรหรือหุ้นส่วน (Partnership) ที่มีความเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจในการผูกขาดหรือครอบงำ

2.2) การเปลี่ยนความคิด ทศนคติและการรับรู้ของผู้รับสารที่มีต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค อันเกิดจากการสะสมประสบการณ์ บทเรียน ความรู้และความเข้าใจต่อโทรทัศน์ทั้งโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค โทรทัศน์ระดับชาติและโทรทัศน์ประเภทอื่นของคนท้องถิ่นมากกว่า 47 ปี ทำให้คนท้องถิ่นสามารถแยกแยะความแตกต่างในการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและโทรทัศน์ช่องอื่นได้ว่าโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคเป็นโทรทัศน์

สำหรับท้องถิ่นเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อสื่อสารคุณค่า อัตลักษณ์ ภาษา และเสียงของพวกเขาให้ปรากฏกับคนท้องถิ่นด้วยกันหรือไปสู่สังคมระดับชาติและเป็นพื้นที่ที่พวกเขาสามารถแสดงสิทธิในการเป็นผู้ส่งสารที่สถานีฯ แบบอื่นๆ ไม่สามารถตอบสนองได้ดีเท่า ความเข้าใจและการรับรู้ดังกล่าวของคนท้องถิ่น ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในยุคที่ 3 สามารถแสดงคุณลักษณะการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้มากกว่ายุคอื่น ดังนั้นโอกาสและศักยภาพในการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นในยุคนี้จึงมีความเป็นไปได้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 ยุค ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพจากทางด้านผู้ส่งสารเช่นการผ่อนคลายการผูกขาดจากรัฐ ศักยภาพภายในสถานีฯ เอง อาทิเจ้าหน้าที่ที่มีภูมิภานาในท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจด้านสื่อโทรทัศน์และหลักการของการเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นพอสมควร รวมถึงนโยบายของสถานีฯ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและผลิตรายการตอบสนองท้องถิ่นมากขึ้น ขณะเดียวกันศักยภาพที่มาจากทางด้านผู้รับสารที่เริ่มมีรับรู้สิทธิการสื่อสารเข้าถึงสื่อและสะสมประสบการณ์ในการใช้สิทธิในการเป็นผู้ส่งสารมากขึ้น รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญและวิธีการใช้โทรทัศน์ส่วนภูมิภาคสำหรับการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นความท้าทายของยุคปัจจุบัน (2550) จึงอยู่ที่ว่าจะสามารถเชื่อมโยงศักยภาพจากผู้ส่งสารและผู้รับสารดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้ในทางปฏิบัติอย่างไร

6.2 แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นบนฐานความรู้และความเข้าใจเดียวกัน

เนื่องจากการเกิดขึ้นและการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคของไทยถูกกำหนดจากปัจจัยทางด้านการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่ในอดีตนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจต่อประเภทการประกอบกิจการโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีอยู่อย่างค่อนข้างจำกัด ประกอบกับตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแทบไม่มีการสร้างกระบวนการสร้างและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจต่อระบบโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคแต่อย่างใด

การขาดความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถานีฯ มาทุกยุค โดยเฉพาะในยุคที่เกิดการแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์คู่แข่ง ผลที่เกิดขึ้นจากการขาดความรู้ความเข้าใจดังกล่าวก็คือโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคแทบไม่สามารถดำรงอยู่ในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น และยังทำให้คนท้องถิ่นเสียพื้นที่ในการสื่อสารและแสดงออกโดยไม่รู้สีกตัว ดังนั้นในยุคที่ 3 ที่มีโอกาสและศักยภาพของการพัฒนาไปสู่การเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นมีความเป็นไปได้สูง ซึ่งการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้นั้น กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มจะต้องเข้าใจคุณลักษณะและหลักการของการเป็นโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้สอดคล้องต้องกันก่อน การกีดกันในช่วงแรก ผู้ริเริ่มอาจเป็นบทบาทของหน่วยงานของรัฐเช่นคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม (กสทช.) หรือองค์กรภาคเอกชน เช่น สถาบันสื่อภาคประชาชน หรือสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยเน้นเนื้อหาเรื่องความเข้าใจสิทธิ การเข้าถึงและการรับรู้ความแตกต่างระหว่างโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคกับโทรทัศน์ประเภทอื่นๆ ควบคู่ไปกับการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นใจถึงการดำเนินงาน ขอบเขตและข้อจำกัดตามคุณลักษณะของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น ซึ่งความรู้ความเข้าใจดังกล่าวจะช่วยลดอคติต่อแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระดับต่างๆ ลง

6.3 การใช้ปัจจัยทางด้านพื้นที่เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้กับคนท้องถิ่น

ผลการศึกษาทั้ง 3 ยุคพบว่าความผูกพันและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของของคนท้องถิ่นที่มีต่อโทรทัศน์ส่วนภูมิกษานั้นมีแนวโน้มทางเห็นกันมากยิ่งขึ้นทุกที แม้ว่าในยุคที่ 3 จะสามารถนำเสนอรายการหรือใช้แหล่งข้อมูลรายการจากท้องถิ่นมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถสร้างความรู้สึผูกพันของคนท้องถิ่นที่มีต่อโทรทัศน์ท้องถิ่นให้เกิดขึ้นได้มากเท่ากับยุคที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากในยุคที่ 2 และ 3 ได้ละเลยการแปลงพื้นที่ทางกายภาพให้เป็นพื้นที่ทางจิตใจและสังคม แต่กลับมุ่งเน้นให้ความสำคัญเฉพาะ

พื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่ (เวลา) หน้าจอโทรทัศน์เท่านั้น จึงทำให้คนท้องถิ่นรู้สึกห่างเหินและไม่รับรู้ถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ของสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น ความรู้สึกดังกล่าวส่งผลให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมน้อยลง หรือหากจะเกิดขึ้นได้ก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มากกว่าเกิดมาจากความรู้สึกรักและผูกพันที่แท้จริง ดังนั้นการจะพัฒนาให้สถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมนั้น ทางสถานีฯ ต้องเร่งรื้อฟื้นความรักและความผูกพันของคนท้องถิ่นโดยการใช้กิจกรรมที่หลากหลายเป็นหัวหอกในการเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นที่มากกว่าการผลิตรายการเท่านั้น เพราะการเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นตามหลักการสากลนั้น สถานีฯ ต้องไม่เป็นเพียงสถานีโทรทัศน์ที่มีที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นและผลิตรายการท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องเป็นสถานีฯ ที่มีกิจกรรมหลากหลายนอกสถานที่ด้วย

6.4 การยกระดับการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นจากผู้รับสารไปสู่ผู้ร่วมกำหนดนโยบายของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค

ประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค คือหลังจากที่คนท้องถิ่นบางกลุ่มได้รับโอกาสและมีประสบการณ์การเข้าไปมีส่วนร่วมที่เกิดจากนโยบายของสถานีฯ แล้วคนท้องถิ่นกลุ่มดังกล่าวสามารถจัดการและต่อรองการเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับอื่นหรือครั้งต่อไปได้เอง ดังนั้นการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้แท้จริงแล้ว ต้องเร่งสร้างความรู้ และเข้าใจเพื่อลดความแตกต่างทางความคิดและความเข้าใจต่อแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนของผู้ปฏิบัติงานและคนท้องถิ่นให้มีความหมายร่วมกันเพื่อลดอคติและความกังวลรวมทั้งสถานีฯ ควรใช้การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์นโยบายต่างๆ ของโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคไปยังท้องถิ่นให้รับทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อเปิดประตูบานแรกให้คนท้องถิ่นเข้ามา ก่อนจะพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ต่อไป

สำหรับการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ในปัจจุบันอยู่ในฐานะผู้ดูผู้ชมแล้ว (สิงหาคม 2550) เพื่อเชิญขึ้นไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับกำหนดนโยบายหรือการเป็นผู้ส่งสารได้นั้น ทางสถานีฯ ต้องปรับโครงสร้างและนโยบายในระดับท้องถิ่นให้มีความเป็นท้องถิ่นมากขึ้น โดยให้คนท้องถิ่นหรือตัวแทนท้องถิ่นภาคส่วนต่างๆ เข้าไปเป็นผู้ร่วมการตัดสินใจและการแสดงออกในรูปของคณะกรรมการร่วมในโครงสร้างสถานีฯ อย่างเท่าเทียม พร้อมไปกับการสร้างกิจกรรมหรือเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนท้องถิ่นตระหนัก ผูกพันและเกิดพันธะผูกพันในการดำรงอยู่ของสถานีโทรทัศน์ รวมทั้งยังช่วยลดความห่างเหินหรือแยกขาดระหว่างสถานีฯ และท้องถิ่นได้

วิธีการดังกล่าวนอกจากจะยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สูงขึ้นมากแล้ว ยังส่งผลต่อการเกิดกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะของท้องถิ่นที่เปิดกว้างให้คนทุกกลุ่มเข้ามาแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคและมีศักดิ์ศรี อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองที่มีสิทธิมีเสียงต่อความเป็นไปของท้องถิ่น

ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระดับสูงสุด อันเป็นหลักการสำคัญของดำรงอยู่ในฐานะโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับปัจจัยความเป็นท้องถิ่นทางด้านโครงสร้างและนโยบายของสถานีฯ และคุณลักษณะด้านหลักการปรัชญาของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค เพราะเมื่อโครงสร้าง นโยบาย หลักการ และปรัชญาของสถานีฯ มีความเป็นท้องถิ่นสูง ย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงสุดได้ ขณะเดียวกันหากการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุดเกิดขึ้น ย่อมทำให้โครงสร้าง นโยบายและหลักการปรัชญาของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคมีความเป็นท้องถิ่นสูงขึ้นเช่นกัน

6.5 บทบาทของรัฐ สถานีโทรทัศน์ฯ และท้องถิ่นต่อการพัฒนาโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น

การพัฒนาสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นในการศึกษาค้นคว้าจะต้องพัฒนาแบบคู่ขนานไปทั้งทางด้านผู้ส่งสารที่หมายถึงรัฐรวมถึงสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคและผู้รับสารไปพร้อมกันบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ ที่แต่ละฝ่ายมีอำนาจเท่าเทียมกัน โดยพัฒนาทางด้านผู้ส่งสารหรือผู้มีอำนาจในการควบคุมและดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หลักการและความเป็นอิสระของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค และพัฒนากลุ่มผู้รับสารหรือคนท้องถิ่นในด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับสูงสุดคือการร่วมเป็นเจ้าของที่มีสิทธิในการกำหนดนโยบาย การผลิตรายการ และเนื้อหาพร้อมกับสถานีโทรทัศน์ ที่สอดคล้องกับปัจจัยการกำหนดการดำรงอยู่ในฐานะเป็นโทรทัศน์ท้องถิ่นที่พบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

7. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นอีกก้าวสำหรับการสร้างฐานความรู้และความเข้าใจต่อระบบโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่น (Regional/Local Television) ที่มีการออกอากาศเฉพาะพื้นที่ ผลการศึกษาทำให้เห็นภาพของการดำรงอยู่ของโทรทัศน์ในระดับภูมิภาคในฐานะเป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่แท้จริงนั้น ไม่สามารถแยกขาดออกจากท้องถิ่นหรือการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นได้ และยังต้องแสดงบทบาทหน้าที่การเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มากกว่าการมีที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเท่านั้นแต่ต้องทำกิจกรรมที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันและเป็นเจ้าของร่วม

แต่ปัญหาที่เป็นอุปสรรคตลอดระยะเวลาการกำหนดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งจากด้านผู้ส่งสารและผู้รับสารก็คือทุกฝ่ายต่างมีความรู้และความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวอย่างจำกัด ดังนั้นการเริ่มต้นพัฒนาโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นบนเงื่อนไขปัจจุบันนั้น ควรเริ่มต้นด้วยกิจกรรมการสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงานและคนท้องถิ่นทุกภาคส่วนโดยเฉพาะคนระดับล่างให้สอดคล้องตรงกันในประเด็นดังนี้

1. สิทธิการสื่อสาร การเข้าถึงและการเป็นเจ้าของสื่อให้กับคนท้องถิ่น เพื่อให้คนท้องถิ่นทุกกลุ่มได้รับรู้ถึงสิทธิดังกล่าวของตน และสร้างความเชื่อมั่นในการเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียมกัน

2. ประเด็นคุณลักษณะของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น และคุณค่าของโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นที่มีต่อท้องถิ่นให้ทั้งฝ่ายคนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความเข้าใจ และเป็นคนที่มีความสำคัญความเป็นท้องถิ่นที่ถือเป็นศักยภาพของสถานีฯ ก่อน

3. แนวคิด รูปแบบและวิธีการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้กับคนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโทรทัศน์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้แนวคิดสิทธิดังกล่าวและยังเป็นการลดความอคติหรือความกลัวต่อการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาปฏิบัติใช้

สำหรับการพัฒนาสถานีฯ ให้เป็นโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ควรพิจารณากำหนดแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมให้คนท้องถิ่นในระดับล่างได้เข้ามามีส่วนร่วมในโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคในระดับต่างๆ ร่วมกับกลุ่มคนชนชั้นอื่นอย่างเสมอหน้าและเท่าเทียมมากขึ้น นอกจากนั้น สถานีฯ ควรให้ความสำคัญกับประเภทรายการที่เอื้อหรือส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นรายการที่มาจากผู้เช่าเวลาหรือรายการที่สถานีฯ ผลิตขึ้นเอง รวมทั้งการจัดสรรเวลาบางช่วงที่นำเสนอรายการหรือเรื่องราวที่มาจากท้องถิ่นผลิตเองในรูปแบบคล้ายกับแนวคิด Citizen reporter เพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้และพัฒนาคนท้องถิ่นในด้านการผลิตรายการหรือนำเสนอเรื่องราวของพวกเขาเอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวยังสามารถขยายบทบาทการเป็นพื้นที่สาธารณะของสถานีฯ และสร้างความเป็นพลเมืองให้กับคนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับเสียงของคนท้องถิ่นเป็นที่สนใจของสังคมมากขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดประเภท (License) ควรมีการกำหนดเงื่อนไขของการตอบสนองท้องถิ่นให้ชัดเจน เช่น กำหนดให้มีการจัดสรรเวลาสำหรับรายการที่มีความเป็นท้องถิ่นอย่างน้อยร้อยละ 25-30 สำหรับโทรทัศน์ท้องถิ่นประเภทบริการสาธารณะ และลดต้นทุนส่วนล่างสำหรับโทรทัศน์ระดับท้องถิ่นเชิงพาณิชย์ รวมทั้งควรกำหนดวิธีการส่งเสริมการเข้าถึงและมีส่วนร่วม

ในสื่อของคนท้องถิ่นอย่างเหมาะสมตามประเภทของใบอนุญาต แต่อย่างไรก็ตามการออกหลักเกณฑ์กำหนดประเภทการประกอบกิจการดังกล่าวนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนและผู้ปฏิบัติงานก่อนโดยให้ความรู้ความเข้าใจและการตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นของระบบโทรทัศน์ในท้องถิ่นเสียก่อน

สำหรับโทรทัศน์ระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่เน้นการบริการสาธารณะไม่แสวงหากำไร ควรมีการกำหนดอย่างชัดเจนถึงที่มาของรายได้และการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ให้หลากหลายเพื่อเป็นคานาอำนาจทุนและอำนาจรัฐ พร้อมทั้งสร้างช่องทางและสนับสนุนให้ประชาชนผู้รับสารมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองมากกว่าผู้รับสารที่เฉื่อยชาหรือผู้บริโภคทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางด้านการผลิตรายการ (Co-production) และการบริหารจัดการ (Co-Operation) นอกจากนั้นสถานีโทรทัศน์ระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นควรทดลองนำแนวคิดการผลิตรายการลักษณะ Public Access ที่มีการจัดสรรเวลาสำหรับรายการของกลุ่มภาคประชาชนอย่างเปิดกว้างเป็นรายการที่ภาคประชาชนสามารถผลิตรายการขึ้นเองโดยทางสถานีฯ มีฐานะเป็นเพียงพี่เลี้ยงในการผลิตรายการมาใช้เพื่อกระตุ้นให้คนท้องถิ่นและคนในสังคมเกิดการเรียนรู้การใช้สื่อดังกล่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป

1. ศึกษาเพื่อประมวลคุณลักษณะ ประเภท รูปแบบการบริหารจัดการของโทรทัศน์ขนาดเล็กหรือโทรทัศน์ระดับภูมิภาคและท้องถิ่นจากต่างประเทศที่มีสภาพสังคมการเมืองและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อให้สังคมได้มีความรู้ แนวคิดเพื่อนำไปสนับสนุนการตัดสินใจเลือกและวางกฎเกณฑ์ของการจัดประเภทของโทรทัศน์ในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

2. วิจัยเชิงปฏิบัติการในสร้างชุมชนทดลองในประเด็นการใช้สิทธิการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคตั้งแต่กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงสิทธิการสื่อสารของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการสื่อสารและของสถานีโทรทัศน์ในกระบวนการท้องถิ่นในระดับต่างๆ

3. ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุนและประชาชนท้องถิ่นในการดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคตามผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

4. ศึกษาความเป็นไปได้การสร้างพื้นที่สาธารณะผ่านรายการโทรทัศน์ และผลกระทบของรายการที่มีต่อคนท้องถิ่นและต่อองค์กรโทรทัศน์ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบโอกาสความเป็นไปได้ที่รายการและพื้นที่ห้องส่ง

ของสถานีโทรทัศน์ส่วนภูมิภาคจะกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับท้องถิ่นได้

5. ศึกษาโทรทัศน์ผ่านเคเบิลหรือเคเบิลทีวี ในมิติด้านวัฒนธรรม การพัฒนาท้องถิ่น และด้านการบริหารจัดการที่อาจใช้กรอบนิยามคำว่าโทรทัศน์เพื่อท้องถิ่น และการดำรงอยู่ในฐานะเป็นสื่อเพื่อท้องถิ่นในการศึกษาครั้งนี้ไปปรับใช้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. 2543. การสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ: ทักษะของ Habermas. ใน กาญจนา แก้วเทพ (บรรณาธิการ), **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**, 155-225. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์.
- Atkins, W. 2002. **The Politics of Southeast Asia's New Media**. Survey: Curzon Press.
- Bordenave, J. D. 1994. Participative Communication as a Part of Building the Participative Society. In S. A.White, S.K. Nair and J. Ascroft (eds.), **Participation Communication Working for Change and Development**, pp.35-48. New Delhi: Sage Publication India Pvt Ltd.
- Moragas Spà, M de and Garitaonandia, C. 1998. Television in the Regions and the European Audi-visual Space. In M. de Moragas Spà and C. Garitaonandia (eds.), **Decentralization in the Global Era Television in the Regions, Nationalities and Small Countries of the European Union**, pp. 5-20. London: John Libbey & Company Ltd.
- Thomas, P. 1994. Participatory Development Communication: Philosophical Premises. In A. White Shirley, S. K. Nair and J. Ascroft (eds.), **Participation Communication Working for Change and Development**, pp. 45-59. New Delhi: Sage Publication India Pvt Ltd.